

ОГЛЯДИ ТА РЕЦЕНЗІЇ

DOI: 10.33402/nd.2018-6-258-260

Ольга КРОВИЦЬКА

[Огляд на]: Падовська О. «Книжка про Малковичі».
Львів: Ліга-Прес, 2014. 928 с.

Сьогодні в Україні виходить чимало книг на історико-краєзнавчу тематику, серед них – «Книжка про Малковичі». Це надсянське село було знищене в 40-х роках ХХ ст., а українців, які там жили, розкидало по різних куточках України та світу. Завдяки кандидату мистецтвознавства, доцентів Львівського державного університету фізичної культури Олені Падовській трагедія села на Надсянні¹ оживає на сторінках «Книжки про Малковичі» (обсяг – майже 1 000 с.). Зрештою, тут описано не лише історію ..., а й відображено людське пережиття українців, яких або знищили, або депортували в різні міста Радянського Союзу. Перед нами – розповідь про долю родини, яка була і є дуже творчою. Художнє бачення світу відображене не лише в тодішніх часах, а й у сучасності: у майстерних роботах члена Національної спілки художників України Ольги Падовської, у її наукових статтях, які відтворюють неповторний світ українців. Не знаю ні надсянця, ні лемка, який би не мав наснаги до різьби по дереву, чи до скульптури, чи до фотографії, чи до картини, чи до ткацтва, чи до писанкарства... У них усе це змістовно виявляється та креативно реалізується у різних художніх проектах.

Книга творчо скомпонована і, власне, демонструє сумлінне ставлення авторки до зібраного матеріалу. У першому розділі – «Причинки до цієї історії» – у розповідній формі подано мотиви написання праці, власний коментар до історичних фактів та опублікованих джерел. Другий – «Он там мій рай»; третій – «Криваве століття: між світовими війнами»; четвертий – «Рідна школа»; п'ятий – «Поле крові». Дуже цікаві також додатки. Кожна така праця народжується з ідеї і конкретних матеріалів, тому цікава для істориків, краєзнавців, пересічних людей. Це – захоплива книга, що описує історію конкретного роду, конкретного села і частини нашої української землі, яка була знищена. Переконана, такі краєзнавчі праці повинні бути доступні в різних форматах (друкованому чи електронному) для сучасників і нащадків, адже не всі знають хто вони, звідки. Дуже важливо, щоб наші українці розуміли справедливість, чесність тих предків, які колись тут жили...

В анотації Олена Падовська стисло й цікаво висвітлила суть книги. Адже тут насамперед йдеться про село, малківчан, депортованих зі своїх земель, із Надсяння. Уся ця історія передзвоном лунала проти ночі 18 квітня 1945 р. І сьогодні лунає за

¹ Надсяння (уживається також термін «Посяння») – назва давньої української етнічної землі на північ від Лемківщини на польсько-українському пограниччі... Загалом до початку Другої світової війни проживало тут... 40 тис. українців... Детальніше див.: Енциклопедія історії України. Київ, 2010. Т. 7. Мл–О. С. 159–160.

загиблими й рідною землею. Пані Олена дуже чуттєво, як кожна українка, підійшла до впорядкування видання та добору необхідних матеріалів. Це дало результат – історія України в постатях, яку зараз у різний спосіб пропагують історики та краєзнавці, де сторінка кожної наукової творчості пов'язана з історичними джерелами. Адже історія своєї країни крізь призму спогадів чи віддзеркалена у спогадах родичів – це цілком інша історія, яка додає чимало штрихів до загальної історії України.

Книга дуже творчо скомпонована. Не вдаватимуся в деталі – розгляну лише кілька прикладів, які без перебільшення відображають дух і душу нашого народу. Адже, читаючи цю працю, можна не тільки відчутти неповторність української землі – колишню і сучасну, а й усвідомити своє місце в європейському просторі.

Понад 10 років Олена Падовська збирала матеріал: історичний, публіцистичний, меморіальний, культурологічний... І це вилилося у багатоманітний текст, у якому людина жила в різні часи та різні епохи. За словами авторки: «Все зібране під обкладинкою – не лише оприлюднення особистого погляду... на батьківщину, землю мого батька. Вважаю, що на цих сторінках вдумливий читач зможе побачити не просто добірку якомога більшого фактажу й обставин, а з науковою об'єктивністю ведених у різний час розслідувань стосовно подій стародавніх часів і свіжих. Із інформації має постати цілісність, усвідомлення якої здатне вирішити ряд питань, що не втратили актуальності й донині» (С. 11).

Яскравий фрагмент представленої у книзі історії – автобіографія Мирослава Падовського, уривок якої прозвучав у фільмі, що створили українці м. Перемишля: «Моє прізвище Падовський Мирослав Петрович. Я уродженець цього села Малковичі. Родився 1934 р. У 1944 р. почались напади на наше село. Кожен вечір обстрілювали нас, зо всіх боків хати наші. З 17 квітня на 18-те вночі село було оточене. В кожну хату йшли і кого де знайшли – вбивали. У нас... ми тікали. В своїй хаті особисто ми тікали на горище... Вони пострілами нас звідти зняли... Було їх троє і сказали до мого батька: “Прошем лігаць”. Батько почав говорити, що він поляк. Вони сказали, що “ми знаме добже, в тім коньцювоські поляков німа...” І один присвічував лампою, а другий стріляв. Мати сиділа біля стола. Двома пострілами її було вбито. Батька – одним пострілом, я остався живий... Сусідів вбивали навпроти. Я був роздягнутий. Був заморозок, я змерз. Коли я почав витягувати з мами блюзку, щоб одягнутись, я побачив кров» (С. 13). У плетиві спогадів Мирослава Падовського й інших малковичан представлена трагічна доля як конкретних людей, так і цілого Надсяння. Цю думку підтверджують слова Миколи Сивіцького: «З 1918 до 1924 рр. було замкнено, знищено, пересвячено на костели бл. 500 церков, відібрано 20 тис. га церковної землі з будинками. У другій фазі (1924–1934) внесено судові позови на ревіндикацію нібито поуніятських 757 церков, соборів і монастирів разом з Почаївською Лаврою. У 1938 р. знищено 136 святинь. Врешті-решт вдалися до “акції зміцнення польського елементу” на “східних кресах”. У 1939 р. рада міністрів постановила, щоб кожний міністр до двох тижнів склав звіт про те, скільки йому підлягає українців та повідомив, як він наміряється ліквідувати українську проблему в своєму ресорті. Українці мали два шляхи: загибель або революція. Революцію випередила війна»².

² Сивіцький М. Польсько-український конфлікт 1943–1944 рр. *Польсько-українські студії: 1. Україна–Польща: Історична спадщина і суспільна свідомість: матеріали Міжнародної наукової конференції* (Кам'янець-Подільський, 29–31 травня 1992). Київ: Либідь, 1993. С. 241–247.

Кілька сторінок у цій книзі присвячено Пікуличам – надсянському селу, де колись був табір інтернованих, а зараз – цвинтар. Мирослав Падовський немовби «повертається» у своєму щоденнику до тих часів, а його думки доповнюють голоси українців. Ось деякі фрагменти:

«Наше селянство дооколичних сіл, як і переміське громадянство, не забуло про нещасних ранених, полонених та інтернованих і зложило для них свячене... Хто бачив ті хліби, паски, яйця і тощо, той мав поняття про ту щирю жертвенність, яку творить спільне терпіння і злидні»³.

«За громаду с. Пікулич Олекса Микита дав для інтернованих 20 К, 50 кг бараболь, 8 кг пшениці, 8 кг цибулі, 15 голов капусти, 2 хліби, 15 полін дерева, 25 кг пшениці, 1 топ соли... Дівчата с. Коровники у вересні 1919 р. доставили ослабленим голодним в'язням необхідне в тім часі молоко в кількості 400 літрів та 60 бохонців хліба даром...»⁴.

«Голова допорогового комітету в Перемишлі п. Роман Гамчикевич нагадував про тяжкий стан пікулицьких полонених: "Маймо совість!"»⁵.

«Неухильна хода весни народів пробуджує пам'ять, ту, що від предків – генетичну. Процес незбагнений, він десь у царині парапсихології. Ренесанс України кінця XVIII ст. започаткували русини з краю срібнолентного Сяну, з нескореного Перемишля. Так судилося долею – завжди найстійкіші на краю рідної землі. Й поширився племінь відродження на всю тогочасну європейську Україну, що стала українським П'ємонтом»⁶.

«Книжка про Малковичі» захоплює своєю правдивістю, яку намагалася донести до читача її авторка Олена Падовська, пригадавши вкотре одну зі сумних сторінок історії українського народу.

REFERENCES

1. Perkhach, V. (1995). *Rozdumy*. Lviv: Feniks [in Ukrainian].
2. Smolii, V. A. (Ed.). (2010). *Entsyklopediia istorii Ukrainy*. (Vol. 7). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
3. Syvitskyi, M. (1993). *Polsko-ukrainskyi konflikt 1943–1944 rr. Proceedings of the International Scientific Conference: Polsko-ukrainski studii: 1. Ukraina–Polshcha: Istorychna spadshchyna i suspilna svidomist.* (pp. 241–247), Kamianets-Podilskyi, 29–31 travnia 1992. Kyiv [in Ukrainian].
4. *Ukrainskyi holos (Peremyshl)* (1919, Tsviten 27), 14, 31 [in Ukrainian].
5. *Ukrainskyi holos (Peremyshl)* (1919, Veresen 28), 14, 4 [in Ukrainian].
6. *Ukrainskyi holos (Peremyshl)*. (1919, Padolyst 30), 33, 1 [in Ukrainian].

³ *Український голос* (Перемишль) 1919. Ч. 14. 27 цвітня. С. 31.

⁴ Там само. 28 вересня. С. 4.

⁵ Там само. Ч. 33. 30 падолиста. С. 1.

⁶ Перхач В. Роздуми. Львів: Фенікс, 1995. С. 65.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ім. І. КРИП'ЯКЕВИЧА

НОВІТНЯ ДОБА

ВИПУСК 6

Новітня доба / гол. ред. Михайло Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2018. Вип. 6. 264 с.

У збірнику представлено дослідження з новітньої української та світової історії за період від Першої світової війни і до сьогодення. Наголошено на закономірностях й особливостях розвитку суспільно-політичних і націєтворчих процесів в Україні у контексті історії європейських народів, зокрема становища українського суспільства в умовах тоталітарних режимів. Розкрито особливості українського визвольного руху, воєнної історії, формування державних інституцій, роль культури у становленні громадянського суспільства, вивчення джерел та історичної біографістики.

Contemporary era / [resp. ed. Mykhailo Romaniuk; I. Krypiakievych Institute of Ukrainian Studies NAS of Ukraine. Lviv, 2018. Issue 6. 264 p.

The collection presents studies on modern Ukrainian and world history from the First World War to the present. Emphasis is placed on the regularities and features of the development of socio-political and nation-building processes in Ukraine in the context of the European nations' history, in particular the position of Ukrainian society under totalitarian regimes. The features of the Ukrainian liberation movement, military history, formation of state institutions, the role of culture in the development of civil society, the study of sources and historical biography are revealed.

Рекомендувала до друку вчена рада
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
(протокол № 5 від 20.12.2018 р.)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Романюк Михайло Васильович, к.і.н. (Україна)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голембійовська-Тобіаш Анета (*Gołębiowska-Tobiasz Aneta*), dr (Польща)

Дзінковський Томаш (*Dzieńkowski Tomasz*), dr (Польща)

Красівський Орест Якубович, д.і.н., проф. (Україна)

Муравський Олег Іванович, к.і.н., с.н.с. (Україна)

Пасіцька Оксана Ігорівна, к.і.н. (Україна)

Патер Іван Григорович, д.і.н., проф. (Україна)

Руда Оксана Василівна, к.і.н. (Україна)

Сова Андрій Олегович, к.і.н., доц. (Україна)

Соляр Ігор Ярославович, д.і.н., с.н.с. (Україна)

Стасюк Олександра Йосипівна, к.і.н., с.н.с. (Україна)

Трофимович Лілія Володимирівна, к.і.н., доц. (Україна)

Цецик Ярослав Петрович, к.і.н., доц. (Україна)

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

ПАТЕР Іван. Видавнича діяльність Союзу визволення України	3
ДЗІСЯК Ярослав. Нащадки шляхти – керівники українських збройних формувань Галичини першої чверті ХХ століття	20
ДРОГОБИЦЬКИЙ Ігор. Особливості використання досвіду збройної боротьби за державність 1918–1919 років у справі творення Української народної самооборони (1943)	32
ПАВЛОВИЧ Юрій. Особливості внутрішньої політики Республіки Білорусь в українській візії (1991–2004)	41
ТКАЧУК Андрій. Проблеми військового будівництва в Україні на початку 2000-х років	57
ПОПКО Сергій. Вплив російської збройної агресії на активізацію співпраці НАТО й України (2014–2018)	68

До 100-річчя ЗУНР

ГЕЛЕЙ Степан. Західноукраїнська Народна Республіка в історичних працях Василя Кучабського	78
СНУПРИІ Leonid. Geopolitical views of Stepan Rudnytskyi – advisor to the West Ukrainian People’s Republic	98
ТИМЧЕНКО Роман. Дипломати УНР і ЗУНР на Паризькій мирній конференції	105
МАЛЮТА Ольга. Західноукраїнська Народна Республіка: зовнішньо-політичне й економічне підґрунтя утвердження української державності	119
MARCHENKO Yaroslav. Vovchukhiv operation of the Ukrainian halychyna’s army (1919): background, progress, aftermath	143
ЗУБКО Ольга. Перемоги та поразки ЗУНР на сторінках подільської преси (1918–1919)	153
ФІЦУЛЯК Мирослав. Листопадові дні 1918 року в Перемишлі	163

ПОСТАТІ

- КОСТИШИН Роман. Громадсько-політична діяльність Володимира Кохана
в історіографічному дискурсі 177
- РОМАНЮК Михайло. Становлення особистості
Головного командира УПА Василя Кука (1913–1941) 189

ОСОБЛИВИЙ ПОГЛЯД

- ЯКИМОВИЧ Богдан. Причини поразки ЗУНР:
інвазія, героїзм, бездіяльність чи зрада? 198

ПУБЛІКАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ

- СОВА Андрій. Невідомі документи львівських архівів
про діяльність Романа Шухевича в Українському студентському
спортовому клубі 212
- СТАСЮК Олександра. Демократія по-сталінськи,
або як фальсифікували вибори в Радянському Союзі. 243
- ЗАЙЦЕВ Юрій. «Ненавиджу ґрати на вікнах» 249

ОГЛЯДИ ТА РЕЦЕНЗІЇ

- КРОВИЦЬКА Ольга. [Огляд на]: Падовська О.
«Книжка про Малковичі». Львів: Ліґа-Прес, 2014. 928 с. 258